

Asia: VN/16552/2022

Arviomuistio lautamiesten valintatavasta

Lausunnonantajan lausunto

1. Pitäisikö lautamiesten valintatapaa muuttaa nykyisestä? Miksi?

-

2. Jos lautamiesten valintatapaa muutetaan, kenen pitäisi nimetä lautamiesehdokkaat? Miksi?

-

3. Pitäisikö lautamiesten mahdollinen rikostausta selvittää ennen kuin heidät voitaisiin nimittää tehtävänsä? Jos, niin kenen pitäisi tällainen selvitys tehdä?

-

4. Jos lautamiesehdokkaita olisi enemmän kuin lautamiespaikkoja, kenen pitäisi valita lautamiehet asetettujen ehdokkaiden joukosta? Miten valinnan pitäisi tapahtua?

-

5. Jos lautamiesten valintatapaa muutetaan, kenen pitäisi nimittää lautamiehet? Miksi?

-

6. Muita kommentteja arviomuistiosta?

Arviomuistio on hyvä koonti vallitsevasta ongelmasta. On helppo yhtyä käsitykseen, että koko lautamiesjärjestelmää ja sen olemassaoloa tulisi tarkastella kokonaisuutena.

Järjestelmän tarve nyky-yhteiskunnassa voidaan perustellusti kyseenalaistaa. Ainakaan paikallistuntemus ja kansan oikeustajun tuominen oikeuteen eivät ole monimutkaistuvassa maailmassa riittäviä perusteita järjestelmän säilyttämiselle. Ei myöskään kontrollifunktio, koska kontrolli on ainoastaan näennäinen. Monimutkaistuvassa maailmassa tarvitaan ennemminkin yhä tehokkaampaa kouluttautumista ja erityisosaamisen syventämistä. Sillä turvataan oikeudenhoidon laatu, johon kytkeytyy myös oikeuskäsittelyn nopeus. Tuomareilla on kouluttautumisvelvollisuus, kuten arviomuistiossakin todetaan. Yhteiskunnan voimavarat tulisikin suunnata sinne, missä niitä tarvitaan.

Oikeudenkäytön kehitystyöryhmä (Oikeusministeriön julkaisuja; mietintöjä ja lausuntoja 2022:39) määritteli keskeisiksi kolmeksi kehittämistavoitteeksi 1) vahvan riippumattomuuden, 2) laadukkaan oikeusturvan ja 3) käyttäjälähtöisyyden. Vahvan riippumattomuuden ja laadukkaan oikeusturvan vaatimukset edellyttävät, että lautamiesjärjestelmää tarkastellaan kokonaisuutena, ei pelkästään lautamiesten nimittämisen osalta. Myös valtioneuvoston selonteossa oikeudenhoidosta (Valtioneuvoston julkaisuja 2022:67 s. 59) esitetään yhtenä toimenpide-ehdotuksena lautamiesjärjestelmän tarkoituksenmukaisuuden tarkastelua kokonaisuutena.

On ehdottoman tärkeää, että kokonaistarkastelu tehdään viipymättä. Ehdotukset ja lainsäädäntö tulisi tehdä valmiiksi hyvissä ajoin ennen nykyisten lautamiesten toimikauden päättymistä.

Nuotto Antero
Pirkanmaan käräjäoikeus